

CONTIMPORANUL

Reforma constituțională

„FACLA”

Când s'a votat prima noastră Constituție, Aristide Pascal a afirmat că ea e un monument, ridicat mai mult viitorului. Am așteptat cu toții ca Țara Românească să se desvolte, să crească și să se democratizeze în așa fel încât haina, prea larg croită la 1866, să i se potrivească în cele din urmă. Și în această firească așteptare, toate călcările de Constituție păreau oarecum explicabile și în orice caz nu îndurerau prea mult, — căci se nesocotea o Constituție care încă nu era a noastră. Apoi, libertățile cetățenești, căpătate fără luptă și acordate fără vreme puteau fi ușor restrânse pe calea abuzului.

Azi, când viitorul întrevăzut de Aristide Pascal a devenit prezent aveau, firește lucrul ar fi fost ca drepturile constituționale, dacă nu sunt lărgite, să fi fost cel puțin menținute.

Ele însă se restrâng.

E prima pildă în istorie și e primul caz în normala evoluție a unui popor când un asemenea salt îndărăt se poate face fără violență.

Totuși, ceiace aiurea ar părea foarte complicat și extraordinar, e la noi cât se poate de simplu.

Până în prezent făceau politică activă în Țara românească numai doi pumni de oameni, cari nu mergeau chiar până acolo încât să uzeze complet de drepturile constituționale. Prudența, care a fost la noi multă vreme mamă bună a venirii la putere, a făcut pe aceia cari singurii poate simțeau nevoia de o Constituție, să n'o prea iea în serios chiar dâncii când erau dâncii în joc Vagile învinuirii de călcare a Constituției, pe cari politicienii și le aduc cam la vreme de exasperare, nu erau luate în serios de nimeni și făceau parte dintr'un arsenal, demodat chiar în clipa inaugurării lui.

Apoi, opinie publică nu exista. Aveam cel puțin o slabă opinie politică la București, al cărei singur rol era să fabrice în culise manechine ministeriale, pe cari le îmbâncea apoi pe scenă în indiferența celor mulți, gata să accepte consilul pe orice armăsar chiar dacă nu făcea parte din grajdurile imperiale.

În așa împrejurări, libertățile publice puteau fi cât de largi. Ele nu supărau serios pe nimeni și nimeni n'avea cuvânt serios să fie supărat pe ele.

Libertatea presei, în deosebi — căci ea e în ordinea zilei — intra minunat în acest calapod constituțional. Gazetele căpătaseră libertatea sa serie ce vroiau ele, iar oamenii noștri politici își rezervaseră libertatea să facă ceea ce poșteau dâncii. Armonia era desăvârșită. Iar dacă se întâmplau bărbați de Stat, doritori să nu-și vadă activitatea disecată totemai în public, — lucrul se aranja foarte bine. Așa se explică de ce sub regimul celei mai largi libertăți a tiparului, am putut asista la spectacolul cu adevărat curios de a vedea pe cei mai compromiși oameni politici în grațiile celor mai răspândite ziare, cari rămăneau totuși răspândite.

De când votul universal a chemat însă la viață publică straturile largi ale societății și de când corpul electoral nu mai poate fi împărțit în două fracțiuni infometate și fanatiche, gata la orice, eu singura condiție ca să fie conduse cu pricepere la asaltul bugetului, perspectivele de viitor s'au schimbat cu desăvârșire în această țară. Libertățile constituționale au încetat de a mai fi o glumă; ele amenință să devină o armă teribilă în mâinile acelor dela cari, până mai ieri, emană numai în teorie suveranitatea națională, și în fața unei asemenea amenințări, totul trebuie drămuț cu atenție. Sub acest raport, oamenii noștri politici sunt ca mușterii rău-platnici. Cât timp iau pe datorie, lasă pe negustorul constituțiant să le treacă în cont oricât, — căci, vorba lui Aristide Pascal, o socoteală destinată mai mult viitorului; când sunt însă siliți să cumpere cu bani gata, o! atunci controlul lor minuțios merge până la fracțiune de centimă.

Eri gazetele puteau încărea pe-un șef politic de cele mai imunde monstruoziități, nici un partizan nu le credea, chiar dacă ar fi fost adevărate. Azi însă, când cei chemați să dea puterea cu votul lor, nu mai pot fi înșeriși cu toții în elu-

buri și nu mai pot fi făcuți complici, azi ziarele acestea au devenit periculoase — și libertatea presei va fi restrânsă în măsura în care ea amenință să devină o realitate.

Așa s'a întâmplat de altfel pretutindeni cu toate acele libertăți, pe cari popoarele le-au căpătat în neștire și fără luptă.

Dar nu e numai atât. Libertatea scrisului se restrânge acum la noi, nu numai că am căpătat-o fără merit la 1866, dar mai cu seamă ca să se zădărnicească votul universal, ce ni s'a dat fără vreme la 1917.

Și libertățile acestea, prea largi, pe cari le căpătam totdeauna anticipat, ascund în ele o filosofie profundă și constituiesc semnul cel mai sigur că suntem dominați de o oligarhie. Nimic nu reduce mai sigur și nu trivializează mai definitiv libertățile unui popor, decât tăvălirea lor în noroi. Libertățile date fără merit, nu sunt apreciate de nimeni și de ele pot abuza guvernantii. Odată poarta abuzului deschisă, ușor se pot încălea și libertățile meritate.

Nietzsche spune că preoții, ca să se facă necesari, au inventat păcatul original. Au certat chiar dela început, pe om cu Dumnezeu, iar pentru ispășirea păcatului dintâi, intervin dâncii zilnic. Popii noștri politici dau la lumină Constituțiile țării românești cu păcatul congenital al unor libertăți prea mari, ca să poată interveni mereu pentru restrângerea lor și retrăgând ce-acee e prea larg, ajung adesea să restrângă și ce-acee e potrivit.

De aceia și pentru ca în viitor asemenea abuzuri să nu mai fie cu puțință, o Constituție, care să conțină numai atâtea libertăți câte merităm. Nu asistăm astfel de Constituție va fi a noastră și numai ea va trebui respectată și la nevoie apărată. Să nu mai existe dezaord între fond și între formă, între realitate și litera legii. Aceasta e reforma care ne trebuie.

St. Antim¹⁾

Sărutul

Chip de basm, figura ta se ncrustă
bălăe în noaptea cămăruții, dură —
și nu știu ce mă fură:
grația ta? inima mea vetustă?

Obosit și repetat, același eu
ce nu sunt eu, ridic'o mână tremurând
și-abea se pleacă, vrând-cerând
umărul dulce pentru capul greu

Gura-mi plec spre gura ta în arc
gura cea subțire
Și vreau acum nebuna ta iubire
pe vasul meu rătăcitor s'o ncarc,

ca bolțile date în rostogol
să întoarcă privirii noastre moi,
cum ne nbrățișăm cu suflet gol
azurul unor constelații noi.

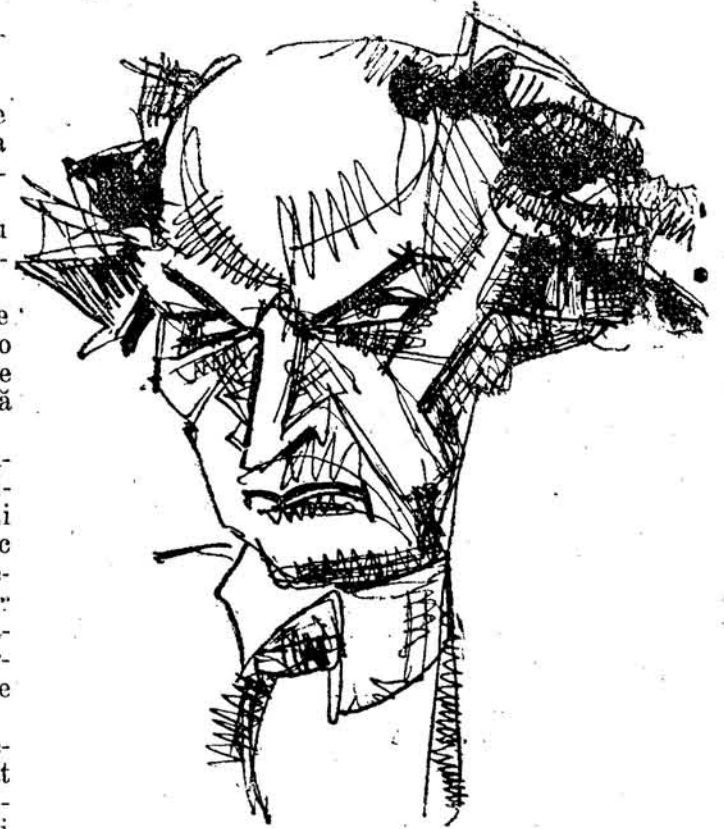
Floarea gurii tale, grea, de gură
rămâne atârând cu pasiune;
tu-mi pipăi suflul ca o minune —
și te mânjești pe degete de zgură.

O, cum s'au clătinat în ceruri lașe
stelele vechi...
Abea de mai răsună în urechi
vârtejul unei stele uriașe.

Și cum rămânem astfel fără cuvânt
în noaptea cu închisele ferestri
ochii noștri țipă în spaimă: cine ești?
cine sânt?...
1920

F. Aderca

¹⁾ Vom publica în numărul viitor câteva obiecțiuni ce trebuiesc aduse interesantei teze a colaboratorului nostru.

Desen de Marcel Iancu

N. D. COCEA

Grăul din neghină: Maestrul C. Nottara

În holda inveninată a neghinei actoricești, care n'a răsuț să răsară de o schioapă decât mcagră ca fața pământului, între cele patru spice de aur ale adevăraților noștri artiști, se leagănă, greu de belșug, firul vieții lui Const. Nottara.

Din tot ce un neam întreg i-a pus la îndemână: bani, dragoste, entuziasm, pleava bătrână a scenei s'a infruptat.

Ani întregi, mai toți, au jucat pe greci, pe Shakespear, pe Schiller și pe ai noștri, cu gânduri ascunse de cloști și tururături.

Alături de frați puțini întru ideal, Nottara a isbutit să-și păstreze nepătate dragostea și darul, în mijlocul mulțimei de lacomi și infometaji.

Și a dus pe umeri zeci de ani, cinstea celei mai mari scene românești! Și într'o lume de chivernisiți, seci ca măduva de soc, talentul său mare a trăit, s'a sbătut ca unda apei subț oțelul ghiței.

A svârilit cu dărnicie inimi și gânduri, smulse de la toate neamurile. Iar sub izvorul generos al artei sale s'a înviorat scena, arsă și desnădăjduită ca un pustiu, în care abea se târau, cu socoteală, doi, trei necrofori...

Mimetismul său e neașteptat și cu punți ușoare: când iute și lunecos ca țiparul, când înșurubat adânc în pământ, și neciocnit — ca un piept de munte.

Măsurăți numai drumul dela șerpuirea îmbălată din Salluste până la durerea desnădăjduită, sfântă și mare, adâncă și totuși potolită, credincioasă umbrei de care e legată, durerea neamului acestuia întreg, durerea lui Luca Arbore. Intre aceste două roluri e toată arta lui Const. Nottara.

Dar mai ales tu, Tineret, începător al buchiei teatrale, flecar, lenes și lăudăros, măsoară-ți vremea ce va să vie, după munca acestui bătrân, entuziast și îndrăgostit încă de artă, ca un flăcăiandru.

Muncește numai jumătate din cât muncește azi Const. Nottara și numai cu un grăunte din darurile lui și tot ne-ai da o nădejde, o licărire pentru ziua de mâine.

Căci nu i se cuvine acestui mare artist, în mijlocul nostru, soarta unei stele căzute în mări. Apele sunt perfide, se strâng; iar blestemul lor e uitarea.

Paharnicul Fiere

Surle de război

(Conferința de la Paris)

Deschisă într-o Marți — zi în care, după credința populară, nu trebuie nici să pleci la deșert, nici să începi ceva — conferința de la Paris s'a închis repede. — Începutul acesta de aducând opiniei drept dar semne de neînțelegere adânci între Franța și Britania.

Planul unui acord în chestiunea reparațiilor și datorită interaliate, întocmit de d. Bonar Law, a fost delat început înalaturat de către d. Poincaré ca bază a unor discuțiuni și a unei eventuale înțelegeri posibile.

La rândul lui, planul d-lui Poincaré a fost considerat de către delegațiunea engleză ca esențialmente contradictoriu cu scopul conferinței; stabilirea unor condițiuni economice și financiare care să permită Germaniei să facă față plăților pentru reparațiunile de război pe cari le datorază aliaților.

Iar planul d-lui Mussolini, deși acesta tindea la o reducere a reparațiilor la o sumă globală de cincizeci miliarde mărci aur, renunțându-se la surplusul pe care-l constituie conform planului de plăți din 1921, stabilit la Paris, așa numitele obligațiuni C. a fost considerat ca insuficient.

Și premierii, francez și englez, ca și ceilalți delegați s'au despărțit cu declarațiuni pline de amabilități reciproce, încântați de cordialitatea care a domnit în cele două sau trei ședințe ale conferinței, și cari le-a dat prilejul să constate cât de departe erau, una de alta, cele două concepțiuni asupra încurcatei probleme de rezolvat.

Și problema rămâne neatinsă. Franța își propune s'o rezolve singură. Britania declară că va aștepta ca Franța să facă experiența ineficienței soluțiunii pe care a găsit-o.

Nimic nu va fi schimbat însă, se asigură din cele două părți antagonice, în relațiunile lor politice generale, relațiuni pe a căror strânsă unire este bazat tot echilibrul cel nou al politicii europene de după război.

Se poate spera însă pe această dănuire a relațiunilor prietenești de până acum dintre Franța și Anglia — relațiuni așa de inexorabil necesare păcii lumii — odată ce s'a iscat între ele racila neînțelegerii asupra metodei de refacere economică și financiară, a lor în primul rând, a Germaniei și a restului lumii?

Se poate spera măcar că acea târguială — puțin elegantă — pe care o preconizează d. Auguste Gauvain în *Journal des Débats* — concesiuni, din partea Franței, Mării Britaniei la Lausanne, în schimbul unei modificări de concepțiune a Mării Britaniei în problema reparațiilor germane — va aduce un compromis care să liniștească pentru moment măcar spiritele celor ce văd cu temere posibilitatea unei răceli a relațiunilor anglo-franceze?

Este inutil să faci prooroeciri; există totuși o siguranță consolatoare, că atât opinia publică franceză, cât și opinia publică engleză, cari s'au despărțit pe chestiunea reparațiilor, sunt însă de acord asupra dezastrului pe care l'ar aduce o ruptură în relațiunile politice amicale ale statelor lor respective.

I

O logică fatală, aproape ineluctabilă, duce Franța pe calea pe care a apucat-o.

Nu a fost partid sau om politic francez, cu foarte puține excepțiuni, care, încă de pe vremea războiului, dar mai ales după pace, să nu fi pus drept bază politice financiare și economice a Franței, dreptul ei legitim la despăgubiri din partea Germaniei.

Toate bugetele franceze de după pace au trebuit să afecteze la cheltueli miliardele necesare refacerii regiunilor devastate, înscriind la venituri cote din despăgubirile germane ce trebuiau să acopere acele cheltueli, și cari nu au intrat. Toate aceste bugete s'au soldat astfel, firește, cu deficite, în speranța aleatorie că Germana va plăti, și că ele vor fi astfel acoperite.

Politică financiară nu tocmai recomandabilă, pe care o denunță și d. Klotz, în memoriile pe cari le publică în „Le Journal“:

„...nici o sfortare guvernamentală pentru reducerea cheltuelilor în interior, nici o sfortare guvernamentală în sensul impozitului...“

Iar opinia publică franceză a fost alintată cu magica speranță că Germana va plăti totul. Germana, însă, nu vrea să plătească, zice d. Poincaré, nu poate să plătească, afirmă d. Bonar Law.

În asemenea stare de spirit a opiniei publice franceze, care ar fi fost omul politic francez destul de temerar să adopte altă politică decât cea adoptată de d. Poincaré, fără să riște nu numai năruirea iluziunilor acelei opinii publice, dar și năruirea creditului său politic?

II

La Versailles două politici au fost față în față: politica lui Brenus, pe care au fi vrut să o facă d. Clémenceau și mareșalul Foch, concepție care ar fi putut da rezultate practice, dacă se dicta la Berlin, și politica de protot și vizionar pacifist, a lui Wilson, care încă ar fi putut da rezultate, aplicată integral.

S'a adoptat o concepție compromisorie, între cele două extreme care nici n'a adus destulă dreptate în tratatul încheiat, nici n'a făcut să presupunem că îndestul forța măcar.

Iar d. Lloyd George care a avut prezentimentul acelei păci neisprăvite, n'a putut decât să participe și el la încheierea ei, în națideea vana că consecințele ei economice vor deschide ochii tuturor, în curând.

Practica politică în concepția-i juridică rigidă, nu poate încă vedea acele consecințe. Ea urmărește astăzi încă o politică, care ar fi avut poate succes dacă o aducea la îndeplinire dela început.

Oamenii politici englezi, economiști, și-au dat seama de a doua zi de acele dezastruoase consecințe.

III

Iată de ce d. Bonar Law propune: reducerea despăgubirilor germane la o sumă definitiv fixată, un moratoriu real gajur, cari să nu atingă forțele economice ale Germaniei, anulând astfel efectele moratoriului, neatingerea suveranității politice germane, reducerea în parte a datorităilor interaliate.

Impinsă de politica intransigentă a Franței, — zice Anglia — Germania, ca ori șice debitor care caută să evite plata, a ajuns astăzi să nu mai poată realmente plăti — deși unii din industriașii săi a putut să se îmbogățească, grație acestei politici. Anglia vrea s'o pună în stare de a plăti, ajutându-o să consolideze marca și să-și însănătoșeze finanțele, să poată face apel la creditul extern, singurul mijloc de a mobiliza datoria ei către aliați și de a achita.

Căci Anglia, care datează de la SUA elor-Unitate un miliard de lire sterline, a avut să-și ca o aranjare, are aceluși interes ca Germania să poată plăti reparațiunile.

Cari vor fi consecințele economice ale ocupării minelor de cărbuni, a înaintării franceze în Ruhr, ale înființării unei zone vamale, a tuturor măsurilor pe cari Franța le anunță, biziundu-se pe dispozițiunile tratatului din Versailles?

Cari vor fi chiar consecințele politice ale atitudinii d-lui Poincaré?

Intrebări la cari nu se poate răspunde.

Îndoiala există însă în mintea celor mai cunoscători asupra avantajelor pe cari Franța le va trage de pe urma întinderii ocupațiunii militare.

Și temera pentru cei din afară de apropierea imediată a conflictului actual, de eventuale repercusiuni politice și sociale a celor ce s'ar putea produce în Germania, nu este precumpănită de multe speranțe de îmbunătățire a situației generale.

Petre Ciorăneanu

La primul-ministru englez

Reproducem, dintr'un număr recent al ziarului englez Dayli-Herald un fragment din convorbirea pe care au avut-o delegații lucrătorilor cu d. Bonar Law, pentru deslegarea problemei somajului. E interesant de observat cum știu să discute cetățenii englezi și să asculte primii miniștrii ai Mării-Britaniei.

Delegatul Highton: Singurul răspuns pe care vi-l pot da e următorul: Cu toate că multe din cele ce ne-ați spus sunt juste, totuși eu nu văd soluția problemei, pentru că poporul rămâne în aceeași situație ca și până acum.

Primul ministru: Înainte de îndreptarea lucrurilor țara nu poate ajuta pe lucrători așa cum trebuie.

Highton: Aceasta este un cere vițios pe care trebuie să-l spargeți undeva...

Primul ministru: Nimeni nu recunoaște mai bine decât d-ta, că noi am putea sta de vorbă asupra acestui subiect până la moarte.

Delegatul Cambell: Domnule Bonar-Law astăzi ne-ați arătat incapacitatea guvernului Dv. și a actualului sistem, de a face ceva pentru cei fără lucru. Noi vă prevenim că această luptă se va muta pe străzi. Această luptă e luptă între clase și cei fără lucru pot numai să-și exprime indignarea lor în stradă, cum au făcut ieri, în contra indiferenței Dv. și a guvernului Dv.

Cronica Dramatică

Teatrul Mic: Farmecul întâmplării (Les plaisirs du Hasard) 4 acte de René Benjamin

E o comedie minunată!...

Vom scri totuși o insuficientă cronică dramatică. În primul rând ne-a jignit prea mica putere de receptivitate a publicului care, deși crescute — dela lecțiile dădacei până la cele ale profesorului de universitate — în cultura integrală, exclusiv franceză, rade mai curând atunci când eroul strânge o păpușă de gât, decât în clipa când acelaș erou pomește de la Fontaine, cu tâlc. De la această observație, ne putem depărta și observa că publicul e arde dezorientat. „Les plaisirs du hasard“ e o comedie alcătuită dintr'un material comic de care nu diferă nici materialul întrebuințat de Molière sau Bernard Shaw. E vorba de un tip care spre a menține pururi farmecul vieții și al hazardului în inima-i candidă, se vede silit a batjocori cele mai sfinte instituții ale societății contemporane, în primul rând educația și justiția — aceste două colonade de azur pe postament de leșuri putrificate.

Și dezorientarea vine dintr'o pricină care precede, deopotrivă dela direcția teatrelor, de la public și — dela critica dramatică.

Trăim în plină criză a teatrelor — în afară de Teatrul Național care, orice-ar juca își vinde toate biletele scutind direcția și actorii dela vreo stăruință artistică. Cu asemenea succese (care țin numai de prețul locuitorilor, intrucât sunt mai eftine de cât ale cinematografului *Select*, din față!) Teatrul Național a isbutit să provoace și criza literaturii dramatice. Că publicul nu mai umple până la ultima bancă, toate teatrele bucureștene nu e de mirare. Bucureștiul n'are un milion de locuitori și în București sunt patru teatre de dramă și comedie, două companii de operă și operete, două companii de reviste cel puțin două cabarete artistice — în afară de turneele artistice ale străinilor (foarte numeroase) și de concertele societății Filarmonica, plus virtuozii. Nu știm dacă Parisul, care e de cinci ori mai mare decât Bucureștiul — și e un centru de cultură, mondial — are de cinci ori atâtea nuclee de artă dramatică!...

Praga, — cât Bucureștiul de mare — are abea un Teatrul Național. (comedie și operă la un loc), un teatru german (Neues deutsches Theater) și atât. Navală de anii trecuți, se datorește populației flotante (mai cu seamă în jurul ministerului de industrie!) care, populație după afaceri, voia să se desfete.

Poporul acesta s'a retras din nou, pe la periferiile țării; s'au decongestionat deci și teatrele. Și astfel în clipa în care a început concurența reală, pentru a menține pe vechii spectatori bucureșteni, și pentru a crea alții, noi — teatrele s'au pomenit cu ansambluri desorganizate (din pricina belșugului care vără zăvanie între oameni) și cu repertorii — dar fără măcar vreun repertoriu!... Căci repertoriu înseamnă cunoașterea deplină a forțelor actoricești de care dispui și punerea acestor forțe în slujba unei credințe artistice (există oare așa ceva la vreunul din Teatrele noastre?) care să silească pe spectator să se ducă la teatru fără gândul meschin că el binevoeste a procopsi pe doamna Bulandra sau pe domnul Iancovescu cu 50 lei pe seară!...

Și astfel se întâmplă că și barca „Teatrului Mic“ acostează când la Paquebôt Tenacity de Charles Vildrac; (operă de valoare) pentru a măguli inima lor — căci sunt totuși artiști!... — când la Mamzelle... ma mère, (operetă fără muzică), pentru a îndestula nevoile bănești — căci sunt și ei oameni!... Publicul dela Mamzelle... ma mère nemerește la Les plaisirs du hazard iar publicul lui Charles Vildrac nemerește la Banco!...

Asociația criticilor dramatici (din care n'am voit să am onoarea deosebită să fac parte) a socotit în ce o privea că, din pricina fanteziei verbale a d-lui Iancovescu, nu trebuie să mai lămurească publicul asupra activității Teatrului Mic și nici să ajute la ridicarea nivelului artistic al publicului printr'o subliniere a operelor de soi, și dec mai periculoase pentru un teatru îndrăzneț. S'a uitat că în ziua în care fiecare teatru ar avea câte un om de fantezie, toate teatrele vor fi silit, prin complotul criticești să recurgă la împrumuturi din repertoriul Majestic iar în ziua când domni critici vor fi isbutit să desființeze toate teatrele vor rămâne cu Asociația în literatură. (Afară numai dacă distinsii mei colegi n'au poate intenția secretă de a juca ei mai târziu în locul soților Bulandra, Iancovescu și Mihalescu).

Iată de ce lupta dărză pe care o dau teatrele particulare — într'o vreme când Teatrul Național, susținut cu un bir de opt milioane și-a luat sarcina de a stărpi însăși poezia dramatică — trebuie (de-ar fi să fim insultați de directorii de teatre în fiecare zi!) susținută eroic, mai cu seamă de oamenii de carte, ei care au privilegiul de a rosti un cuvânt în urechea cu timpanul gros a contemporanilor.

Un om care merge, e totdeauna mai inteligent decât douăzeci care au luat hotărârea să șadă jos!...

F. Aderca

Sfârșitul u n e i civilizații

Au trecut patru ani dela terminarea războiului și Europa se zbate în prada atelorași probleme nerezolvate cari s'au pus în clipa semnării armistițiului. Să le reamintim :

- 1) Reparațiunile.
- 2) Desarmarea (Construcțiile navale).
- 3) Statele moștenitoare ale monarhiei habsburgice.
- 4) Problema rusă..
- 5) Problema turcă.

Reparațiunile au produs inextricabile complicațiuni economice și politice cari rezultă din presiunea exercitată de Franța asupra Germaniei și asupra aliaților, pentru dobândirea sumelor cari s'au stipulat. Problema datoriilor dintre aliați depinde de această chestiune în mod direct. Dezastrul depreciilor valutare cu tot cortegiul lor de crize economice, somaj și alte monstruoziități economice este consecința lor directă. Repercușiunea lor în politica internă este imensă: Alegerile prezidențiale în Statele Unite au fost determinate de atitudinea lui Harding față de această problemă. Lloyd George a jonglat și a căzut pe această temă. Blocul național există în Franța grație „reparațiilor“ iar în Germania un cancelar ia locul celuilalt pe măsură ce tactica fiecăruia, de a tergiversa, se uzează, fără ca un rezultat apreciazabil să poată fi obținut de o parte sau de cealaltă. O stare de permanentă tensiune, de amenințare eternă cu ocuparea Ruhrului sau a malului drept al Rinului este unicul aspect real al acestei chestiuni.

Desarmarea. Farsa se joacă pretutindeni la fel. Statele Unite proclamă necesitatea de a avea o flotă „care să nu fie întrecută de alta“ — Franța își menține nevoia de a avea o armată mare, „sur le vil“ și o flotă în care reduce bucurios unitățile mari de atac, înmulțind însă cu atât mai mult unitățile mici „de apărare“ iar Anglia construiește un tip nou de Dreadnought gigantic, în vreme ce Germania, Ungaria și Bulgaria se înarmează în secret, în ciuda comisiunilor de control nepotincioase. Rusia își justifică existența armatei roșii indispensabila siguranței interne a Sovietelor — fără tendințe agresive, bine înțeles, iar Angora primește arme cum din partea unui stat misterios apusean, când din partea sovietelor generoase, realizând astfel un nemaipomenit tur de forță! În acest interval la Washington se hotărăște desarmarea navală, și la Geneva S. L. N. preconizează dezarmarea pe uscat!

Statele moștenitoare ale monarhiei habsburgice. Contele Plener tânărul, fiul fostului ministru de externe austro-ungar, declarase odată la curte, într'un cerc de înalți demnitari, că monarhia ar fi o creațiune artificială.

Acest cuvânt se află, și el căzu în disgratie, neputând obține nici una din demnitățile la cari aspiră. Mulți erau de părerea lui, mai cu deosebire străinii și naționalitățile. Devenise un loc comun fraza despre anacronismul austro-ungar. „Totuși, privind bine lucrurile, vedem imensa importanța a acestui imperiu, care pe lângă admirabilul echilibru economic, menținea în sud-estul Europei o stare de liniște și ordine, pe care generația noastră nu o va mai apuca. Prin constituirea statelor naționale complexul austro-ungar desmembrat trăește într'o vecinică comă, ca un cap separat de trup. Monarhia habsburgică a fost o necesitate educativă în evoluția naționalităților spre independență, iar în ce privește coeziunea economică — formarea unei uniuni vamale sud-est europene, apare ca o necesitate inevitabilă pentru noile state atât de variate ca surse de producțiune și de bușeu. Până atunci turburările nu vor înceta de a amenința în mod serios pacea în această regiune.

Problema rusă. Revoluția rusească are un înțeles: politic, social, mistic. Politicește o necesitate, socialmente o experiență anticipată, ea își găsește explicația desăvârșită în misticismul unui popor slav, care număra aproape 200 milioane locuitori și care suportă dictatura sovietică cu aceeași resemnare eu care suportă odinioară absolutismul țarist. Haosul cel mai desăvârșit dăinuiește și nici un Stat — afară de Germania — nu s'a putut hotări la o orientare definitivă și clară față de soviete.

Problema turcă se rezuma altă dată la calea ferată care duce de la Haidar-Pacha la Konia — scurând drumul de la Londra la Bombay cu cinci zile. (9 în loc de 14). O singură rivalitate există — Marea Britanie privea cu teamă cunoscutul „Drang nach Osten“ al Germaniei și con-

In lipsa unui esperanto

În cuprinsul provinciei ardelenne au mai rămas ostroave nesubmerse în spuma și în grădă valurilor regățene. Ici-colo te pândește încă surprinzătoare plăcintă a unui târg cu gospodăria fericită din trecutul unei alte discipline. Ici-colo mai descoperi ciudate fenomene de funcționări neînvinși încă de lesnicioasa contagiune a bacșiișului național și a șma-volniciei.

Deosebirea de moravuri și de procedee dintre funcționarii trimiși din regat și funcționarii găsiți în noua provincie pare să amenințe sublima operă de unificare sufletească.

Guvernul unității naționale a dibuit din vreme marele obstacol — ridicat împotriva dorului nostru frenetic de contopire. Funcționarii maghiari n'au învățat românește. Limba este, cel mai sigur instrument de asimilare. O ordonanță administrativă a hotărât un termen, apoi un altul și, în sfârșit, un al treilea pentru ca, grație metodelor Berlitz și Otto Sauer, funcționarii maghiari să ipte, la dată fixă, în tainele dulcii limbi pe care o vorbim. Ordonanța a rămas pe alocuri, fără efecte, iar guvernul a hotărât destituirea din slujbe a funcționarilor maghiari fără dispoziții pentru limbile vivante și, în special pentru cea românească.

Măsura, ce e drept, se impunea. Ea are doar păcatul de a fi fost luată de un guvern de ferikizi care nu are autoritatea morală de a legifera în materie de limbă.

Sunt peste trei sferturi de secol de când cinstiții înaintași ai d-lui Vintilă Brătianu și-au mutat micul negoț de plăcintărie dela Gorna Orecovița, pe malul românesc al Dunării. Avea, deci, destulă vreme să învețe românește. Și totuși d. Vintilă ar a-corda mai repede o pensie unei văduve din război decât un participiu cu un substantiv la singular.

E aci vorba de o meteahnă comună întregii noastre oligarhii care se bălbăie în trei jargoane deodată, cel mai recent fiind proaspăt contractat din conversațiile lui Bibi la Purée. Discursurile din „Monitorul Oficial“, cu toată intervenția gramaticală a stenografulor constituie, o dovadă mereu prezentă. Scriitorii și academicienii se resimt asjiderea de aceleași lipsuri ce fac cel puțin impertinentă rigoaarea cu care se pretinde funcționarului maghiar să-si asimileze în pripă accentul fanariot al d-lor Brătianu și vocabularul straniu al d-lui Iuliu Maniu.

Diodem

lictul atârna în aer. Astăzi problema turcă a deveni un subiect, cenzura turcă în istoria Islamului Califatului se imparte în două.

Locul Germaniei e luat de Franța, de vreme ce Anglia este virtualmente stăpâna Bosforului. Guvernul din Angora există și nu există. Kemal Pașa nu recunoaște nici o înțelegere privitoare la petrolul din Azerbaidjan și Mesopotamia și, pentru prima oară în istoria contemporană, Rusia merge alături de Turcia. Dar toată starea aceasta nu poate fi decât un provizorat. Drumul spre Indii va fi limpezit, prin orice mijloace — și fața problemei turcești se va schimba atunci din nou, cu sau fără voia Angorei.

Pretutindeni ipocrizia merentă realităților politice desvăluie conflictul latent al problemelor nesoluționate, și sub amenințarea lor surdă se desvoltă germele viitorului război. Fie că mărul discordiei este basinelul Saar sau basinelul Silesian Dardanelele sau Mesopotamia, „punctele“ din reparațiuni, un condominiu sau un teritoriu discutat, zeii de focare nutresc contrastul dintre realitățile economice sau geografice și litera unui tratat care impus prin forță voiește să statornicească drepturi noi într'o copcă când vechile îndrumări nu se pot răsturna decât cu prăbușirea întregului sistem european. Nu mai suntem în epoca când industria din Moravia îi putea fi indiferent dacă transporta cărbunele și oțelul în Serbia sau în Ungaria, cu calea ferată sau pe apă; fabricanților de țesături din Boemia, dacă vor vinde produsele lor la Viena sau la Berlin, sau celor din Anglia dacă își vor plasa produsele pe continent sau peste ocean. În faza de diletatism industrial a Congresului dela Berlin lucrul era posibil. Dar Europa s'a desvoltat înăuntrul unor frontiere rigide și a evoluat spre o stare intensivă de producțiune industrială, exploatând configurațiile geografice — râuri și căi ferate, trecători și bogății naturale, populații producătoare și populații consumatoare. Astfel creat acel admirabil organism care echilibra producția cu debușul grație schimbului organizat în cele mai mici amănunte și a corectivului tratatelor de comerț cu clauza națiunii cele mai favorabile, grație sistemului metric, a regimului postal și a intereselor bancare internaționale,

CĂRȚI VECHI ȘI NOI

Desen de Marcel Iancu

Ion Călugăru

„Căi lui Cibicioc“ de Ion Călugăru. Câteva schițe strânse într'o cărtușie plâpândă. Nevoit, faci apropiere cu vârsta puțină a scriitorului, cu timidul său gest de început. Dar gestul te constrânge la alte constatări. E cineva care-ți vorbește dintr'insul și din ale lui și într'un grai ciudat și adânc personal, acolo. Singular debut, într'o literatură osândită la pașșul formelor străine și în care, în cazul mai rar, debutatul mult mai bătrân, completează lăaturalnic, pe Sadoveanu. (Vorbesc de prozatori: de curând un foarte gornit și considerabil începător ilustrează cu „al său volum, regula). Ion Călugăru reia firul tocmai dela Creangă, și în condițiuni cari exclud invinuirea de manierism și de imitație. Cu frăgezime și stângăcie frâza sa crudă, populară, reia amintirile din copilărie, pentru a evoca tipuri și aspecte de un pitoresc particular: Călugăru chiamă în cuvintele lui gustoase, viața peștriță și misticismul târgurilor evrești din Nordul Moldovei. Duiosia și humorul sănătos al lui Creangă e însă înlocuit de fiorul suferinț și subtil, și, în aplicarea lui specială, evident adecuat, al lui Ion Călugăru. Cu această sensibilitate, se desrobește el, de cel mai caracteristic dintre povestitorii români. Ion Călugăru pornește isbânditor în literatură. Pentru că marea preocupare și plângere a scriitorilor români e în societatea noastră amorfa lipsa unei lumi anume pe care să o supună unui verb deosebit. Cu greseliile necesare tineretii, Călugăru poartă în sine și lumea și cuvântul.

L. P.

ruperea acelu echilibru atins în clipa celei mai intensive producțiuni bazată tocmai pe raporturile dintre state, distruge toată rațiunea de a fi a imensului utilaj de material și oameni creați și și educat timp de jumătate de secol și seamănă pretutindeni anarhia cea mai desăvârșită, cea mai iremediabilă. Indispensabilul factor economic: Rusia, este exclus din balanța europeană. Frontiere noi creiază regiuni noi de regimuri vamale, fluctuațiunile valutare distrug industria, centre întregi industriale se transplantază dintr'un loc într'altul, participările financiare — altă dată un organism admirabil de control al industriilor — schimbând prioritarilor de multe ori pe calea brutală a lichidărilor, — instrumentul delicat de altă dată devine o uneltă de distrugere sau, în cel mai bun caz, inutilizabilă, în mâini nepricepute.

Pretutindeni oameni noi, ambițiuni noi, complexe noi de interese urmăresc alte ținte, au alte preocupări în mijlocii aceloraș realități economice.

Și la aceasta se adăogă depravarea fatală a celor patru ani de război — o degenerare vădită în masele populației care a dobândit oarecare bună stare — demoralizarea funcționarilor publici cari nu mai găseser în salariul lor acoperirea strictului necesar învețarea noțiunilor „străin“ și „național“ — compromisurile silite ale grupărilor financiare aleătuite într'o nouă ordine — descompunere, anarhie mărită de datorii generale, de o fiscalitate excesivă, simptome caracteristice al tutulor epocilor de decădere — toate astea reținute artificial într'o construcție artificială, hibridă de câțiva bancheri cari nu voiesc să vadă formidabila zguduire a civilizației care se năruie din temelii.

Și din ruinele acestei apocaliptice prăbușiri va răsări cândva floarea modestă a unei noi civilizațiuni. Care va fi miracolul? O altă credință? O altă morală? Sau doar o altă societate care, cu preciziuinea deconcertantă a vastelor fenomene cosmice, va veni, alternând cu o nouă epocă de întunerec, să ia, seară și surzătoare, locul celei de azi?

ST. F. VIDRAN

Dintr'o scrisoare a d-lui prof. Dr. Mina Minovici

DOMNUL DIRECTOR,

Acei dintre cititorii revistei d-voastră cari îmi cunosc și concepțiunile sociale și activitatea mea universitară, și-ar exprima desigur mirarea, dacă le-aș da prilejul să se cunoască de întâmpinarea mea la elucubrațiunile corespondentului d-voastră din Paris, apărute, sub titlul „Se agită un Profesor“ în No. 24 din 30 Decembrie 1922, al „Contimporanului“. I-ar mira pentru că, știind de ce reputație mă bucur, m'ar vedea coborându-mă la o polemică superflua cu o persoană care dă dovadă de rea credință. De aceea țin să vă prezint dela început că adresându-vă întâmpinarea, nu înțeleg să fac uz de dreptul de răspuns consfințit prin lege.

Vă scriu eu Profesorul doctor Mina Minovici pentru că autorul articolului în chestiune face o confuziune; vorbind de casa dela Băneasa, lasă să se înțeleagă că persoana vizată e Nicolae Minovici Profesor la Facultatea de Medicină din Cluj. Or acela care în două rânduri a luat cuvântul la întrunirile studențești din Capitală sunt eu Mina Minovici fostul decan al acestei Facultăți.

M'am dus în mijlocul studenților nu spre a-i ațâța, ci din contră spre a le arăta cât de nedrepte sunt cererile lor.

Vă scriu numai cu scopul de a vă lumina buna credință care -- vreau să am această convingere -- v-a fost surprinsă. Două imputări mi se fac: aș fi uzurpat un nume științific și o situație universitară, aș fi instigat pe studenții creștini în pornirea lor contra colegilor evrei. Pentru susținerea primului reproș se cere competența. Or veți conveni și d-voastră că Bogdan Varvara -- e numele adevărat or un nume de împrumut, nu știu -- nu poate avea căderea de a decerne brevete de capacitate aceluia cari ocupă catedre în învățământul nostru superior. În deosebi în ce mă privește personal îl recuz cu desăvârșire. Titlurile și activitatea mea științifică au avut și au judecări mai autorizate. Constat fără falsă modestie -- că pentru primă oară în lunga-mi carieră mi-a fost dat să văd că mi se discută capitalul științific și aceasta de o pană care până acum n'am întâlnit-o în disputele pe terenul științific. Cât despre acuzarea -- pe cât de gravă pe atât de neroadă și calomnioasă -- că aș face operă de huliganism, socot că ar fi mai prejos de demnitatea mea, nu să-mi prezint apărarea, dar chiar să mă mărginesc la o simplă protestare indignată.

Generațiile de medici, cari s'au perindat la facultatea din București și actualii studenți evrei -- dacă a-ți fi întrupriși o anchetă printre ei -- v'ar fi putut edifica despre conștiința mea de dascăl și sentimentele mele de om. Repet, nu vă scriu eu gândind de a face uz de dreptul de răspuns, ci numai spre a vă atrage atențiunea asupra abuzului ce s'a făcut de ospitalitatea coloanelor revistei d-voastră spre a se împroșca cu noroi un om care socotea și socotea că are dreptul la stima tuturor concetățenilor săi -- indiferent de confesiunea căreia aparține. Numai pentru lămurirea d-voastră spre a vă da astfel puțină unei reparații redacționale, vă voi reproduce un pasaj din discursul ținut cu ocaziunea deschiderii cursurilor Facultății de Medicină din București -- anul școlar 1920/1921, cuvântare rostită de mine în calitate de Decan pe care o îmbrăcăm atunci. Pasagiul e consacrat chestiunii evreești în Universitate -- nu e pe terenul absurd pe care a fost pusă acum ei pe acela al înfrățirii între studenții creștini și cei evrei. Spuneam atunci citez textual (aveți posibilitatea de control, deoarece discursul a apărut în broșura din care vă alăturăm un exemplar).

„Om al științei și preot al carității în cea mai frumoasă accepțiune a cuvântului, medicul trebuie să se ridice deasupra oricărei prejudecăți, fie ea socială sau religioasă. În ochii lui nu trebuie să existe decât o umanitate compusă din seminții deosebite, fiecare cu însușirile și însururile ei, dar toate reprezentate prin ființa plâsmuită „după chipul și asemănarea Domnului“.

De aceea nimic nu mă măhnește atât ca privilegiștea zidului despărțitor înălțat în sânul studenției: de o parte creștinii, de cealaltă evreii. Pentru numele lui Dumnezeu, deschideți-vă odată ochii și mințile și dați-vă seama că această linie de demarcațiune e privită de Apusul civilizată drept un stigmat de inferioritate. Astăzi mai ales, după ce visul lui Mihai Bravu a fost înfăptuit prin jertfa de sânge a tuturor fiilor țării, indiferent de credința religioasă, ostracismul de care sunt loviți studenții evrei e o absurditate și o inechitate. Acum c'a luat ființă Federația studenților în Medicină din țară, e momentul cel mai prielnic pentru d-voastră, majoritatea, să întindeți mâna minorității. Nu trebuie să ne mai vie din afară imputarea că și pe tărâmul științei -- care e neutru, deci al tuturor -- se afirmă un exclusivism pe care orice inimă cu simțire curată și orice creier cu mintea luminată îl condamnă.

Ridicați-vă la înălțimea marilor probleme pe care le-a răscolit uraganul năpraznic în cenușa războiului și pătrundeți-vă de adevărul, că toți la oală constituți complexul de mădulare care face să răiască și să propășească organismul național. Țara, în pace ori în război, nu face deosebire între copiii ei, dela toți și de o potrivă reclamă tributul de sânge ori contribuția de muncă utilă, și de aceea, impunându-le datorii egale, le-a acordat și drepturi egale. De ce adică să nu ne ridicăm și noi până la concepțiunea filosofică a Francezului, Italianului ori Englezului, unde nu se mai poartă, nici ca amintire a trecutului înspoiat, de un gheș moral? Socotiți oare că Francezul, Italianul ori Englezul e mai puțin patriot de cât Românul? Și cu toate acestea -- degradatoarea prejudecată religioasă nu există la aceste neamuri, cari și ele

au vărsat valuri de sânge pentru unitatea națională ori pentru noțiunea sublimă a dreptății în libertate.

Ca mâine, părăsind băncile Universității, vă întâlniți la căpătâiul aceluiași bolnav. E de conceput ca oamenii cari practică același sacerdoțiu în serviciul umanității, să fie despărțiți prin impulsivile unei dogme de ură reciprocă? Simt, știu că mulți din d-voastră mă înțelegeți și-mi dați dreptate. Săvârșiți actul care să însemneze, odată cu înmormântarea unui trecut de frământări fără noimă, inaugurarea unei ere de bună și camaraderescă prietenie.

Nu e așa Domnule Director că această simplă citațiune mă scutește de ori ce alt răspuns?

Un om care a gândit și s'a exprimat așa cum euget și m'am exprimat eu, e deasupra clevetirilor semnate ori anonime.

Cu cele mai bune sentimente
Profesor Dr. MINA MINOVICI

5 Ianuarie 1923

Expoziții la Maison d'Art

ARTA LUI MARCEL IANCU. — Spectatorul să-și înduplece privirile uimite, așa cum un postilion își stăpânește din răspuneri caii căzuți pe roate, cu spaima în coamă, cu avântul în coarde, la răscrucea din codrii. O natură nouă, aprigă și arzătoare, făcând hăzoșii de îndomptabilă vioieșie din coastele-i colțuroase, din cocotul surd al zămășirilor ei vehemente, va să se înfigă, ca dintr'o deschizătură a unui iad unde fierb tainele, în ochii lui nedepriși. Altă mișcare, cu altfel de trunchijuri, altă culoare în alte văzduhuri îi vor întruchipa o altă viață pe care de atâtea ori a simțit-o, fără s'o descopere, fără s'o bănuiască.

Știut-a el cât elan e într'o linie, cât neastâmpăr și strădanie misterioasă într'un elan, câtă sevă circula și biruje înăluntru formelor pe cari amintirea le păstrase liniștite? Iată, în pânzele lui Marcel Iancu, deslușit și divulgat secretul forțelor cari se deslanțuie. Iată țipătoreea, violenta și irezistibila viață, vertiginosul ritm care sparge aparențele. Iată măștile grotesci și diforme cari exprimă, în exagerări formidabile, Voința ce suie într'insele. Și de aceea fiecă trăsătură e un îndemn purces spre ținta lui ca o săgeată. De aceea fiecă suprafață e un tumult adânc de forțe organizate întru existență și fiecă plâsmuire o explozie care-și va îndeplini destinele exuberante.

O energie fără seamă -- nătrind o vervă cumplită își caută aci, prin artă, echilibrul viu, expansiunea radioasă. E un exces de vitalitate, un concert de afirmații cari se încheagă în acele hore „Nocturne“ și în acele „Dansuri Negre“ aproape un chin de ritmuri comprimate, și în „Balul de un halucinant colorit și desen redus cu îndrăzneală, și întezit drăcește, la simple și răsvrățite semne.

S'a zis : știință. S'a zis expresionism, activism abstract, formele seci, etichete de muzeie, pe bocaluri. Noi zicem : talent în plină expediție, printre ghețurile sdrobite, cu vântul tinereții în pânze. Acord triumfal în luptă cu bolțile. Sau poate, Natură, în era ei cea dintâi, de concepții monstruoase și splendide, de răătăcri sălbatice și de realizări hiperbolice. Avem, înțors în țara lui, un nou artist de o elementară virulență, de o cerebralitate nietzscheară, și al cărui meșteșug slujit de cunoștinți variate și multiple se bizuie pe acea forță de lucru caracteristică marilor isbânditori. Marcel Iancu se înscrie bucuros și cu dezinvoltură printre ei. Emoția noastră recunosătoare își cere bucuria de a-l saluta, în înălțarea lui fulgurantă pe lângă noi, aci.

LA D. PAUL VERONA. Un pictor tânăr înlesnit și împovărat de un nume ilustru și care ținde, supărător, spre un echilibru și o perfecțiune de loc comun. Să se desbere d. Verona de cele învățate până azi, și mai ales de educația vetustă a retinei sale aburite.

LA D. OCTAV BANCILA. — Maestrul acesta exista prin subiect și prin tendință. De îndată ce a consimțit să rămână pur și simplu pictor, rezultatul s'a putut contempla în actuala și în ultimile d-sale expoziții. Dorim d-lui Octav Bancilă să redevie pictor social. Ne vom ralia în jurul d-sale și al steagului roșiu.

La Mozart

D-na FILOTTI, — flori. — D-ra LUCREZIA DARIA MIHAIL, mai puțin exclusivă, expune de toate și după ce se afirmă cu peisajul, cu natura moartă, cu interiorul, se caută în decorativ. Dar un peisaj cu lac, lucrat în reliefări iscusite, o mină, în care lumini oblice descompun suprafețele și anulează figurile blafarde ale femeilor, dovedesc suficient că d-ra Mihail trebuie să renunțe la ponourile-i artificiale și reci, — o hipertrofie a gustului d-sale delicat de ilustratoare.

Povestea vorbei

Enorme cearceafuri anunță pe zidurile Capitalei, „în curând“ o reprezentație de gală a d-nei Ceta Delavrancea.

Subtila instrumentalistă supra-excită nerăbdarea noastră în chip deosebit.

Intre Horthy și Brătianu. — Relațiile lor s'au înăspriț. Recunoștința e de scurtă durată. Și asta numai din pricină că „diversiunile“ în interior, la îndemâna magnaților dela Pesta și București, nu sunt de natură să pasioneze masele guvernabile... Intr'adevăr, situația e tristă în ambele țări foste inamice. Criză financiară și în Ungaria redusă, și în România amplificată. Criză de transporturi, de material rulant și combustibil și dincolo și dincoace de Tissa în mod egal. Stagnare în marea industrie. Bancrută nedeclarată, în comerț. Dezechilibru, dezorientare. Corupție. Dezorganizare în comune, foamete și lipsuri în populație. Guverne la fel de incapabile. Și aceeaș posibilitate de diversiune la Horthy și la Brătianu: evreimea țărilor respective. Când prin grația d-lui Brătianu, amiralul Horthy se instalează dictator, acesta asmuți tinerimea studiosă asupra evreilor, pentru a mai uita de alte mizerii. Deabia venit la putere, d. Brătianu uză de acelaș procedeu. Dar populația își dă repede seama că nu se astâmpără foamea cu cioburi de firmă evreiască, nici iarna nu se indulcește cu perciuni pârliți. Atunci Horthy uzează de cea mai mare dintre diversiuni: atacă cu delicateți intermitente frontierele care-i circumscriu teritoriul și mai ales pe cea mai hahamică dintre toate: frontiera română. Indignare la București, în palatul dela capul podului: Horthy „ne trădează!“ Și de aci învinuiri vehemente: Ungaria vrea război. Un oarecare orator, într'o oarecare întrunire publică din Pustă, a jurat exterminarea simultană a tuturor popoarelor învecinate. Ți se face părul măciucă, cetitorule. Asta vrea și d. Brătianu. D-sa nu va întârzia să priceapă aluziile și sugestiile pe cari i le îmbie cu poenete, fratele său de clasă, bunul corb de aceeaș culoare, Horthy. În defini-tiv o sesiune sportivă la frontieră ar împinge în umbră sesiunile Constituantei bucureștene și ședințele bătrânului juriconsult, slugarnic și ver-satil, Djseșcu.

Să luăm aminte. Ne așteptăm la o armată vrăj-mașă în drum spre Carpați și ne pomemim pe nesimțite cu o Constituție liberală.

Reviste

„Facla“. Reapare, dar ține să se știe, după cum anunță eternul copil teribil care e N. D. Cocea, că nu-și ia prin aceasta un angajament de longevitate. Hotărârea e prin urmare, luată, decesul, cu vioieșie, prevăzut. Nu-l putem îndupleca la dimpotrivă pe Cocea: joel de-a pasărea Phoenix e mare ca slăbiciune și vanitate, și înțelegem, din primele rânduri citite, că s'a păstrat, pe de-antregul, șampion. Această Faclă deci, va lumina și se va mistui cu o intensitate de fulger, și de bună seamă, și cu efectele lui.

Gândirea anul II No. 11 și 12 gătit de Crăciun cu articole pioase, ilustrații cucernice, povești milostive, cu tot ceacea trebuia înlăturat de lângă Adrian Maniu, Demostene Botez, Ion Pillat, Tudor Arghezi...

Hiena în care ținutul polemist schițează un nou „Adolf“ cu asigurarea că nu e în cauză agreabla făptură din romanul lui Benjamin Constant ci un altul mai prozaic și mai profan. Rezultatul acestei agresiuni enigmatice, cu pana în mână, e pentru moment pur literar. Stăruind în subiect, Hiena va dovedi că urmărește un scop mai înalt și mai complex, bunăoară etc.

Flacăra anul VIII No. 3 și-a revenit din eresia în care o târâse puritanismul lui Ion Minulescu.

Cu mai puțină strictetă în alegerea colaboratorilor și cu o predilecție discretă pentru banal, s'a ajuns la un spor de tiraj care va îngădui revistei o existență bilunară.

Clopotul anul I No. 12 aduce stângace, naivă, liniară, o poezie semnată Tana Quil. Din creionări sigure, vigouroase, originele, portretul pictoriței Lucreția Mihail de Marcel Iancu.

Cugetul Românesc No. 8-9 în care Tudor Arghezi ne relevă o înfățișare nouă a meșteșugului său: „Domnița Pulcheria, povestire pentru abecedar“ -- Ion Pillat și Oscar Cisek colaborează sârguitor pentru inițierea cetitorului în lirica germană contimporană.